

Cronica artistică

Expozițiunile d-lor: Țincu, Satmary; a Școalei de Arhitectură;
Monumentul lui Vasile Lascar. Artă și Edilitate.

N. Țincu.—Sînt desigur și artiști nu îndestul de cunoscuți, care multă vreme nu s'au arătat publicului, așteptînd, se vede, un prilej care să-i pună în evidență motivînd totdeauna și rezerva lor. Printre aceștia e și d. Țincu, un debutant care, însă, a ales rău momentul pentru a se produce, deoarece alături de d-sa și anume în sala Exarcu se produceau, în acelaș timp, și talentele „Tinerimii Artistice”. Desigur că dacă d. Țincu ar fi expus opere cel puțin egale, în valoare, cu acelea ale artiștilor din sala vecină, impresia căpătată din vederea operelor d-sale i-ar fi fost mai favorabilă.

Dar... să ne silim a judeca opera d-lui Țincu, cașicum nu am fi văzut decît pe a d-sale, folosindu-ne, adică, numai de impresiunile culese în expozițiunea d-sale, mai cu samă că-i datorăm, ca oricărui debutant, obiectivitatea primelor aprecieri.

Nu e lipsit de calități d. Țincu. Se vede în toate pinzele d-sale oarecare aptitudini de colorit, uneori și de factură care, bine conduse, ar putea să nască lucrări de merit. Nu consultă însă natura d. Țincu, sau o consultă rar. Așa în acel „Cap de Fetiță” un efect de soare, sau de lumina unui interior—nu se știe bine—e o inegală și nenaturală distribuție a luminii. O pată de lumină pe vârful nasului, pusă cu aparența unei îndrăzneli proprii, e tot ce și-a închipuit artistul că reprezintă efectul de lumină, cînd de fapt această lumină trebuia susținută de una pe buza inferioară, o alta pe bărbie, apoi alta pe gît și așa mai departe așa cum se vede chiar în *natură*, de unde e bine să ne inspirăm, sau cel puțin, cu care să controlăm aceia ce facem în atelier. Și din acest punct de vedere d. Țincu rămîne cu mult în urma artiștilor, care chiar dacă nu fac pictură cu pretenții, dar cel puțin execută un cap după toate regulile desemnului și ale valorilor. Și pentru că veni vorba de *valori*, cu regret trebuie să o spunem că d. Țincu nu le menajează decît atît cît îi permite pornirea d-sale de a face ceva grăbit, ceva la modă. Sfătuim pe d. Țincu ca să nu negligeze bunele calități de colorit ce le posedă și să le cultive după toate pretențiunile acelei științi a culoarii, inavuşîndu-le de se poate cu acele însușiri de a vedea just și de a reda sincer, lucru ce se poate lesne căpăta printr'o muncă statornică, și de care va rămînea veșnic departe dacă d-sa se va fi mulțumit cu ceia ce a expus.

Intr'un eboș, un „Copil” pe fond deschis de un colorit transparent, artistul uită să ne dea și minile care lipsesc, și lipsesc nu pentru că vor fi duse la spate sau ascunse în poala copilului, ci pentru că—(lucrul

e inexplicabil) artistului îi va fi fost greu să lupte cu desenul, acest a-becedar al picturii pe care mulți din cei ce colorează o pânză au naivitatea să-l creadă mai puțin indispensabil decît se pretinde. Și așa se face că această pânză a d-lui Țincu e anatomiceste (pentru a nu mai mă lega de desen) anormală. „La Tors“ e pînza de căpetenie a artistului, la care a muncit mai serios, și unde a izbutit să redea în mod complet toate calitățile ce le posedă. Nu e rău desenată, după cum nu e rău compusă. Culoritul cam crud și figurile puțin caracteristice.

Al. Satmary.—Cu oarecare gust și îngrijire în execuție d. Satmary a izbutit să prindă pe pînză cîteva impresii culese din viața de toate zilele, o viață cu zile licnite, fără zbućium, fără nici o tresărire mai deosebită, care să trezească în artist o gîndire oarecare și care să-l ducă la înfăptuirea unor opere cu însușiri emotive. D. Satmary parcă se distrează; pare că ține ca ceia ce face, ceia ce reprezintă în opera sa să nu-l coste prea multă energie sufletească de unde și lipsa unui interes superior în opera sa. Ce păcat că, bine pregătit cum este, acest artist nu se hotărăște să iasă dintr'o lîncezeală care cu vremea îi va ucide talentul, pentru a se pasiona cu adevărat de arta pe care de altfel o iubește și pentru care are și chemare. Din expoziția aceasta mi-au plăcut în deosebi „Interiorurile“ d-sale cum și un „Efect de crepuscul“: acoperit de un nor vînat, soarele miniat scapă săgeți de lumină, care fulgerează bolta unui cer învinețit; pămîntul de o tonalitate negricioasă ia și el parte cu colorația lui sombră la acest soi de fenomen, care nu odată pe întinsurile pustii împrăștie monotonia momentelor, strămutînd parcă sus viața, care jos a dispărut odată cu ultimul sunet de talangă.

Școala de Arhitectură.—Am examinat cu plăcere lucrările elevilor dela această școală, și am găsit chiar unele studii demne de atențiune, care pot însemna un real progres în învățămîntul arhitecturii la noi. În special m'au mulțumit releveurile după monumentele istorice, M-rea Văcărești, Sf. Ioan Domnesc etc., făcute cu multă meliculozitate de elevii Soțu și Zagoriț, cum și de cătră elevul Victor Simionescu. O imagine mai completă a acestor elemente ale unei arhitecturi rămase din vremuri ar fi putut fi redată, dacă se făcea uz și de alte mijloace decît creionarea simplă și seacă a conturilor. Astfel frumoasa lespede de piatră care susține amvonul din interiorul mănăstirii Văcărești (elevul Soțu) e redată incomplet, deoarece, pe lîngă corectitudinea proporțiilor, lipsește și relieful. Nu fără a ajunge la bune rezultate d. Simionescu studiază interiorul bisericii Sf. Ioan Domnesc din Piatra. De rău gust e însă acea pecete moldovenească întrebuițată fără nici un rost în toate releveurile acestui elev, care de altfel pune toată dragostea în execuția lucrărilor sale. Mult caracter am întîlnit în schița-proiect „Un garaj de automobil“ a d-lui Soțu cum și într'o „Fîntînă“ a d-lui I. Nicolăiță. Intre cele două „Uși de muzău“ acea a d-lui Mih. Simionescu, un sirguitor elev,

e, se pare, mai în caracter, deoarece prezintă o ușă cu canaturi masive fără geamuri, un fel de ușă ferecată care apără mai sigur bogățiile adunate dincolo, înăuntru. Prea mari cariatiidele dela „poarta“ d-lui Stănescu, care a comis greșala de a pune ușilor geamuri. Interesant proiectul pentru Palatul Bursei al d-lui Zagoriț cum și „Un azil de bătrîni“ a d-lui T. Socolescu, care insistă asupra caracterului, lucru ce nu am observat la d. Culina, care într'un „Turn de observație la o cazarmă de pompieri“ pune niște ferestre cași la orice casă de oraș. La fel face și d. Iofciu, din al cărui „chiosc de grădină“ s'ar putea face cu puține modificări—un mauzoleu. E desigur lipsa de *caracter*, asupra căruia ar trebui să se insiste mai mult, mai cu samă cînd elevii școlii dovedesc atît de frumoase aptitudini.

Bine a făcut Ministrul că a ținut să încurajeze prin cîteva mici premii silința elevilor. Este acesta un început spre înțelegerea cauzelor care fac să crească munca și talentul, pentru a căror sporire nu se face mai nimic la noi.

O operă a sculptorului Horvath.—D. Horvath, autorul statuii lui Vasile Lascar, e un nume nou în viața noastră artistică. Pentru aceasta era și bine ca să ne fi dat prilejul de a-i fi înregistrat un succes, care i-ar fi fixat un rang în lumea de artă. Afară de cîteva calități de factură cum și un just echilibru al proporțiilor ceia ce face ca portretul marelui patriot să samene, opera d-lui Horvath nu are nimic care s'o rînduiască printre lucrările de merit. Mișcarea banală și afectată e un împrumut din clișeele în curs, care strică grozav originalității unei opere și care nu deșteaptă nici un fel de interes pentru o operă de sculptură. În această privință nimeni nu a putut întrece sau măcar egala până astăzi pe artistul (Ferrari) care pentru prima oară a așezat o operă de artă într'una din grădinele Capitalei. Voi să vorbesc de Statuia lui Heliade, care singura are o mișcare frumoasă și originală și căruia nu i s'a așezat la picioare, din fericire, vre-o femeie decoltată—chipurile gloria—această banală și primitivă concepție simbolistă, care face un efect atita de urît în jurul statuilor noastre, cum e și în opera d-lui Horvath. Efectul pe care îl face acea femeie pe jumătate nudă în statuia sculptorului e cu atît mai prefăcut cu cît statuia are un soclu mic—urît și acesta—pe care muza aceasta picată din cer nici nu se poate ține, mai ales că și-a permis libertatea să întindă un condei pentru a scrie pe peretele sociului nemurirea ilustrului răposat, reprezentat în statuie. În rezumat e o operă ca orișicare alta și pentru care se găseau și la noi destui sculptori mediocri care să o execute, așa cum a făcut d. Horvath; afară numai dacă alegerea n'ar fi căzut pe vreunul din sculptorii noștri de merit, și atunci aveam ceva mai mult decît a putut da d. Horvath.

Decorațiunea la „10 Mai“; Chioscurile de instalațiuni electrice.—Cînd se zice „edilitate“ în capitalele Europei se înțelege oare-

cum și „arta“, care e aceeași, posedă aceeași însușire a frumosului cași arta din marile opere. Impreunarea aceasta dintre „util“ și „frumos“ face ca multe din orașele străine să se deosebească prin caracterul lor, care nu e altceva decît caracterul țării adaptat regulelor de artă sau, mai simplu, ideilor de gust. La noi edilitatea este și ea condusă de oarecare considerațiuni de estetică; dar cît lasă de dorit uneori sub acest raport unele din lucrările edililor noștri, cine or fi ei! Știu, că din acest punct de vedere nu avem o autoritate artistică care să ajute la lucrările de edilitate ale comunei și că prin urmare nici nu pot exista responsabilități, fără de care în artă nu se face nimic ne la locul lui. Știu mai cu samă acest lucru, decînd am văzut odată, și deatunci în fiecare an — cum un văpsitor de case avînd de gît o cutie cu văpsea verde, spoia regulat statuia lui Mihai Viteazul din fața Universității. Desigur: *se'vechise* statuia!

Am rămas mai puțin impresionat deci, cînd am văzut anul acesta la „10 Mai“ — nu pe Mihai văpsit curat — ci acele decorațiuni de tribune întocmite fără gust, deși pentru aceasta comuna cheltuește îndeajuns. Nici un plan, nici o pregătire; pentru arcuri încrucișate, stilpi cu capitel fără de nici o noimă și alese la întimplare — cum erau capitelurile dela tribunile alăturate — din vre-un „dicționar de arhitectură“. Ca ansamblu, nici o armonie și mai ales nimic original. E de crezut că primăria are cel puțin un arhitect de gust care și-a dat osteneala pentru un lucru *oportun*.

Acelaș lucru se poate spune și despre acele chioșcuri sau cutii de fier pe care Primăria le-a așezat în unele puncte ale Capitalei și destinate a primi aparate sau ceva la fel care să servească iluminatului electric. Cine ar fi crezut că bizantinomania din unele edificii își va avea o nouă manifestare și în bietele cutii de fier pentru aparate electrice! Chiar așa: Cutia are o cupolă joasă, unul sau două brîuri bisericești și pe patru suprafețe, patru lozange cu patru noduri imitînd, chipurile, încolăciturile de linii din manuscriptele bizantine. Ce mentalitate, ce gust! Nu era mai bine — o cît de bine! — să se publice un fel de concurs pentru cel mai bun proiect de chiosc pentru instalațiuni electrice? Am fi văzut atunci planuri cu caracter, cu linii severe, cu mase viguroase și înfirșit cu o decorațiune în caracter, care te-ar fi făcut să gîcești de departe că e vorba de un aparat tehnic, o instalațiune tehnică. Și cît ar fi cîștigat capitala cu aceste instalațiuni întocmite după vederi arhitectonice, controlate și sprijinite de specialiști a căror judecată nu dă greș. Să sperăm că va veni timpul, cînd și pentru lucrările de edilitate va mai fi, pe lîngă cei însărcinați cu gospodăria comunală, și un ochiu deprins cu frumosul, care să aibă voe a-și spune cuvîntul în chestiuni în legătură cu estetica Capitalei.

Spiridon Antonescu.